

Lūcija GARŪTA

1902—1977

Komponiste, pianiste, pedagoģe

Sāksts par Lūciju Garūtu ir viņas talanta cienītāju, pielūdžēju, mūzikas profesionāļu atziņu virkne. Latvijas Mūzikas akadēmijas profesore Ilma Grauzdiņa, definējot L. Garūtas vietu latviešu mūzikā, rakstījusi: "Lūcija Garūta pārstāv to latviešu komponistu paaudzi, kuras dzīves ceļš sācies 20. gadsimta sākumā. Viņai līdzās Helmers Pavasars, Pēteris Barisons, Jānis Kalniņš, Bruno Skulte, Arvids Žilinskis, tad Volfgangs Dārziņš, Jānis Ivanovs, Jānis Norvilis, vēl vairāki citi. Šo skaņražu vidū L. Garūta izceļas ar savu īpatno rokrakstu. Viņas mūzika ir romantiski jūsmīga un sirsnīga, taču reizē arī dziļa un vērienīga. Viņas mūza ir trausla, bet reizē spēcīga. Viņas mūzika ir latviskām noskaņām uzticīga, bet vienlaikus arī atvērta sava laika jaunajiem strāvojumiem. Kā pati Māksliniece."

Lūcija Garūta dzimusi Rīgā 1902. gada 14. maijā. Ģimenes siltuma un satības sildīta bija viņas un abu māsu Olgas un Ernas bērība, mājā spēlēts teātris un rīkoti bērnu koncerti. Bērībā L. Garūta pie klavierēm pavadījusi augu dienu gan improvizējot, gan gatavojoties klavierstundām pie Oto Fogelmaņa — pirmā akadēmiski izglītotā latviešu čellista. Mūzikas teoriju un kompozīciju apguvusi pie Nikolaja Alunāna. Mācījusies Maldoņa ģimnāzijā un Beķeres ģimnāzijā, Rīgas pilsētas 1. vidusskolā. 1919. gadā uzņemta tikko nodibinātās Latvijas Konservatorijas klavieru klasē, ko beigusi 1925. gadā; gadu iepriekš konservatorijā beigusi Jāzepa Vītola kompozīcijas klasi. Strādājusi par koncertmeistari, pavadot dziedātājus Mildu Brehmani-Stengeli, Marisu Vētru, Adolfu Kaktiņu, vijolniekus Rūdolfu Miķelsonu, Arvēdu Norīti un daudzus citus.

20. un 30. gados Lūcija Garūta bija viena no aktīvākajām Latvijas mūziķēm. Viņas dzīvoklī Hanzas ielā pulcējās mākslas pasaules ļaudis.

1926. gadā papildinājusies Parīzē. 1926.—1944. gadā bijusi pedagoģe Rīgas Tautas konservatorijā, no 1945. gada — Latvijas Valsts konservatorijā (no 1975. gada profesore).

No bērības Lūciju Garūtu fascinēja cilvēku ilgas pēc lidošanas. 1931. gadā viņa komponēja dziesmu "Nākotnes cilvēks", kas veltīta pirmajam mēģinājumam pārlidot Atlantijas okeānu. 1938. gadā viņa uzrakstīja libretu un mūziku operai "Sidrabortais putns", kurā cilvēku savtīguma dēļ jāiet bojā mīlestībai un sidraba putnam — lidaparātam. Opera netika iestudēta. 1964. gadā opera atkal tika iekļauta repertuārā, bet tieši tolaik trimdas mākslinieki vairākkārt izpildīja L. Garūtas darbus, tāpēc padomju cenzūrai Garūta atkal kļuva nemīlama un operu iestudēt liedza. Šajā laikā populārs kļuva modernisms un mūzikas dzīves vadītājiem L. Garūta šķīta vecmodīgi romantiska. Kad 1961. gada 12. aprīlī Jurijs Gagarins veica lidojumu ar kosmosa kuģi, komponiste tiktāl sajūsminājās, ka uzrakstīja kantāti "Viņš lido!", bet vēlāk — pēc Valentīnas Tereškovas lidojuma — kora dziesmu "Kaija brīnīšķā".

"Zvaigžņotā — tā es garā saucu Lūciju Garūtu. Viņas mūzika aizrauj no zemes, tā ceļ zvaigznēm un saulei pretī. Viņas mūzikā ir maiguma spēks, kas šķīstī un skaidro." (Z. Mauriņa).

Lūcija Garūta bija ļoti latviska komponiste, izjūtas smēlās tautasdziesmās, pati par tām rakstīja: "Ikvienam komponistam jāiepazīst dziļi savas tautas mūzika, ar mīlestību sevī jāuzņem vērtības, kas slēpjas tautasdziesmās un oriģinālīteratūrā. Kas iepazīnis latviešu tautasdziesmas, tas jūt, kāds apbrīnojams spilgtums ir gan mazajās, iezīmīgajās meldijās, gan tēlainajos vārdos. [...] Jo dziļāk komponists būs saistīts ar savas tautas īpatnējo mūziku, jo vērtīgāks būs viņa devums..."

Par Lūcijas Garūtas devumu tautasdziesmu apdarēs Zenta Mauriņa rakstīja: "Mākslinieks, kas dzied tikai savu dziesmu, ir sliktis mākslinieks. Liels mākslinieks dzied savas tautas dziesmas, ģēnijs — visas cilvēces dziesmu. Klausoties Lūcijas Garūtas bezgaliskumīgajā dziesmā "Ej, saulīte, drīz pie Dieva", man liekas, ka tur dzied visa latviešu tauta. Dzied? Nē, tur visa mūsu tauta raud. [...] Ne visi var uzvarēt. Dažiem jākrit, bet jākrit ar kvēlu un liesmojošu sirdi. "Karsta bija ciņa, vēl karstāka sirds" — tā skaņas dzied par vienu no daudzajiem, kas kaujā kritīs."

Dziļā izpratnē par savas tautas likteņgaitām, mīlestībā pret mūziku savas tautas dzīvē Lūcija Garūta bija sagaidījusi savu robežšķirtni. "Dievs, Tava zeme deg!" — Andreja Eglīša vārdi ir kā brīdinošs, izmisuma un pārdzīvojuma pilns sauciens. Kantātes tiešais rašanās impulss bija latviešu tautas liktenis Otrajā pasaules karā.

1943. gada pavasarī Kuldīgas luterāņu draudze izsludināja literāru un muzikālu konkursu par tēmu "Latvju lūgsna Dievam". Tekstam un mūzikai bija jābūt veidotiem baznīcas kantātes formā, apvienojot kristīga cilvēka pārdzīvojumus ar tautas nacionālajām izjūtām. Lūcijas Garūtas un Andreja Eglīša kantāte pirmoreiz skanēja 1944. gada 15. martā Rīgas Vecajā Sv. Ģertrūdes baznīcā. Dziedāja to Reitera koris maestro Teodora Reitera vadībā. Solisti bija Mariss Vētra un Ādolfs Kaktiņš. Bija paredzēts, ka ērģeles spēlēs Alfrēds Kalniņš, bet viņš bija sasirdzis, tādēļ pie ērģelēm nācās sēsties pašai Lūcijai Garūtai. Pirmatskaņojumu pārraidīja arī Rīgas radio, tika veikts arī skaņu ieraksts. Kara gados kantāte baznīcās skanēja daudzkārt. Arī vēl Kurzemes cietoksnī, 1945. gada pavasarī...

Pēc kara kantāte "Dievs, Tava zeme deg!" Latvijā iegrima piespiedu aizmirstībā — to pat pieminēt nedrīkstēja. Savukārt tā kā lūgšana skanēja ārzemēs. Latvijā kantāte atgriezās 1988. gadā, to izpildīja kamerkoris "Ave sol" I. Kokara vadībā. Solisti bija Ingus Pētersons un Aivars Krancmanis, ērģeles spēlēja Aivars Kalējs. Dziesmu svētkos "Lūgšana" no kantātes ienāca 1991. gadā. Pēdējos gados kantāte atskaņota arī Vācijā un Japānā. Japānā kantāti iestudēja japāņu koris un solisti, taču teksts skanēja nevainojamā latviešu valodā.

Lūcija Garūta mirusi 1977. gada 15. februārī Rīgā, apbedīta Meža kapos.

Populāra koncertmeistare 20. gadu beigās. Lūcija Garūta pavadījusi dziedātājus Mildu Brehmani-Stengeli, Marisu Vētru, Adolfu Kaktiņu, vijolniekus Rūdolfu Miķelsonu, Arvēdu Norīti un daudzus citus latviešu māksliniekus

Pēc autorkoncerta Valsts filharmonijā 1972. gada 12. maijā. Komponiste rezinēja, ka viņu fotografē. Viņai pašai fotoattēls patika, pēc tam ar veltījumiem daudziem to dāvināja

Jūrmalā, Majoros, tapuši komponistes nozīmīgākie darbi, tur pagājuši radošā darba gadi. Attēlā: Lūcija Garūta kopā ar ģimeni Majoros 1935. gadā. Pirmajā rindā no kreisās: vecākā māsa Olga, viņas meita Saule, tēvs Jānis Garūts, Olgas meita Zvaigzne, Lūcija Garūta, krustmeita Gaisma. Otrajā rindā: Olgas vīrs zinātnieks Roberts Krastiņš, māsa ritmoplastiķe Erna Reinvalde, viņas vīrs Arvids Reinvalds (ar māsas ģimeni L. Garūta nodzīvoja kopā visu mūžu)

Cik nabaga tāta cilvēce, ja pasaulē nebūtu ziedu!
Zaļņipai cilvēce, kas cilvēcei nav
ko pieņemt par saulparcānu, mūžam
nepasūtīto ziedu saistluma...
Mūsu mūzicāņu dāvanā
1925. gaismā — dievība.

Lūcijas Garūtas rokraksts. "Cik nabaga būtu cilvēce, ja pasaulē nebūtu ziedu!" 1961. gads

Teodors Spāde — tuvs draugs, dziesmas "Mana dzimtene" vārdu un mūzikas autors. Admirālis T. Spāde atradās izsūtījumā Temirtavā, no kurienes reizi pa reizei puslēģāli ieradās Latvijā. 1968. gada vasarā Vecākos T. Spāde viesojās pie L. Garūtas, kad pēdējo reizi apmeklēja Latviju. 30. gadu otrajā pusē T. Spāde pie L. Garūtas mācījās kompozīcijas mākslu. Viņu abu draudzība ilga četrus gadu desmitus — līdz pat admirāļa nāvei. Dziesmu "Mana dzimtene" Ādolfs Kaktiņš pirmoreiz dziedāja 1939. gada 15. maija koncertā operā

Pianiste. Lūcija Garūta 1919. gadā sāka studēt Latvijas konservatorijas Klavieru klasē. Attēlā: Lūcija Garūta ar kolēģi Olgertu Kreišmani 1922. gadā iestudē Mocarta klavierkoncertu divām klavierēm

Sava laika moderns cilvēks, 1926. gadā viņa bija viena no pirmajām latviešu sievietēm, kas sēdās pie automobīla stūres. No kreisās: māsa Erna Reinvalde un viņas vīrs flautists Arvids Reinvalds, Lūcija Garūta, kolēģi — mūziķi ar motociklu

Savas ģimenes vidū Vecākos 1968. gadā. Liāna un Erna Reinvaldes, Lūcija Garūta, Daina Pormale. Pirmajā rindā: Ūldis Pormalis un Zandis Līdaks

Tautas konservatorijas pedagoģe. Lūcija Garūta kopā ar savām skolniecēm 1940. gada 29. maijā

Kopā ar latviešu kultūras darbiniekiem. Lūcija Garūta un grāmatizdevēja Jāņa Rapas ģimene Annas Brigaderes "Sprīdīšos" 1939. gada 14. augustā

